

Hur porträtteras invandrarrepresentation i media?

En kritisk diskursanalys

Jasmina Kusturica

Abstract

The aim and purpose of this study has been to examine how Swedish media portrays migran-representation. This essay show my conclusion on how four Swedish newspapers – morning and evening press – portrays migrant representation. I have chosen articles from the largest newspapers and they are all chosen in the year of 2010, 2011 and 2012. I have used the critical discourse analysis by Norman Fairclough to analyze how the media portrays migrant-representation by finding three discourses. The conclusion drawn is that the media portrays the concept of migrant-representation as the lack of competence, party-responsibility and the migrants being a part of their own ethnical collective.

Key words: critical discourse analysis, migrant-representation, media

Nyckelord: kritisk diskursanalys, invandrarrepresentation, media

Antal ord: 8493

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Problemformulering.....	1
1.2 Syfte och frågeställning.....	2
1.3 Definition av begreppet representation.....	3
1.4 Definition av begreppet media.....	4
2 Tidigare forskning	5
3 Metod och teori	7
3.1 Socialkonstruktivistisk utgångspunkt.....	7
3.2 Textanalys och diskursanalys.....	7
3.3 Kritisk diskursanalys.....	9
3.3.1 <i>Diskurs som text</i>	10
3.3.2 <i>Diskursiv praktik</i>	10
3.3.3 <i>Social praktik</i>	10
3.4 Urval och avgränsning.....	11
3.5 Tillvägagångssätt vid analys.....	12
3.6 Validitet och reliabilitet.....	12
4 Analys och resultat	14
4.1 Diskursen om kompetens.....	15
4.2 Diskursen om ansvar.....	18
4.3 Diskursen om utanförskap.....	21
4.4 Intertextualitet.....	25
5 Slutsats och sammanfattning	27
6 Referenser	28
6.1 Artikelförteckning.....	29
6.2 Internet.....	29

1 Inledning

1.1 Problemformulering

”Regering och riksdag har en skrämmande dålig representation av medborgare med invandrarbakgrund. Statsminister Göran Persson förklarade efter regeringsutnämningen att han ”sökt med ljus och lykta efter människor med annan bakgrund” (Aftonbladet 2003-08-10).

Politisk representation är tätt sammanlänkat med det moderna konceptet demokrati (Shapiro et al 2009: 2; Lundquist 2001: 153). Men hur kan demokrati bestå om representation är så pass vacklande att den dåvarande statsministern ”sökt med ljus och lykta efter människor med annan bakgrund”? I dagens mångkulturella Sverige uppfattas det betydelsefullt och ofta önskvärt att få genomslag i sammansättningen av representanter i de högsta politiska församlingarna. ”Denna uppfattning grundas på idén att de politiska församlingarna i någon mån bör avspegla samhället – och eftersom Sverige nu är mångkulturellt bör detta slå igenom bland politikerna. Grunden för detta är i sin tur antagandet att sammansättningen av de politiska församlingarna har betydelse – symboliskt eller annan – för den förda politiken” (Kalm 2003: 7). Denna bild av representation ses av Kalm som rättvis och kopplas till oron över en tilltagande segregering av det svenska samhället. Det finns undersökningar som visar att invandrades politiska deltagande är avsevärt lägre än svenskars samt att det politiska deltagandet blir allt mindre och mindre. Invandrare röstar dessutom mindre och är underrepresenterade i de politiska församlingarna (Kalm 2003: 7). Utrikesfödda röstberättigade som röstade i 2010 års riksdagsval var 73,4 procent medan valdeltagandet bland inrikesfödda var 87,7 procent, det vill säga en skillnad på cirka 14 procentenheter. Dessa siffror grundar sig på statistik från Statistiska Central Byrån (CSB) och från material från valdeltagarundersökningarna (SCB).

Under senare år har samhällsvetare i Sverige och i de andra nordiska länderna visat ett ökat intresse för mediernas behandling av bland annat politik och

sociala problem, även om forskningen inte har nått särskilt långt (Blomberg et al 2004: 15). Det är idag allmänt vedertaget att media är en viktig maktutövare i samhället. I de samhällsvetenskapliga disciplinerna studeras människor i samhällen och därför är det vanligt att studieobjekten har att göra med relationer mellan människor, ofta mellan urskiljbara grupper i ett samhälle. Detta gäller när samhällvetare vill studera exempelvis makt, politik, regeringar, jämlikheter, ojämlikheter etc. För att studera sådana fenomen används ofta texter och i modern samhällsvetenskaplig forskning finns ofta ett specifikt teoretiskt intresse för språk och text. Medias maktutövning försiggår genom att de stora massmedierna beskriver vissa samhällsfenomen på ett specifikt vinklat sätt och tränger undan alternativa betraktelsesätt eller tolkningar (Bergström & Boréus 2005: 14). Med detta sagt anser jag det därför vara viktigt att undersöka vad medierna i själva verket skildrar. Jag menar att hur medierna skildrar invandrarrepresentation påverkar även uppfattningar, insatser och den allmänna opinionen i ämnet.

1.2 Syfte och frågeställning

Min avsikt med denna uppsats är att undersöka och analysera hur invandrarrepresentation porträtteras i svensk morgon- och kvällspress. Syftet är att se vilken/vilka diskurs/er som är styrande. För att analysera detta fenomen avser jag att använda mig av kritisk diskursanalys med utgångspunkt i det socialkonstruktivistiska perspektivet. Min frågeställning lyder som följer:

- Hur porträtteras invandrarrepresentation i svensk morgon- och kvällspress och vilka diskurser framträder?

1.3

Definition av begreppet representation

Representation beskrivs som ett av den moderna statsvetenskapens allra mest centrala begrepp. Själva begreppet representation, skriver Kalm, ”innebär att något icke-närvarande görs närvarande genom någon typ av representant”. (Kalm 2003: 19) Det representativa styrelseskicket växte fram i samband med nationernas konsolidering. Det var ett sätt att förverkliga idén om folkstyre i en större kontext som omöjliggjorde medborgarnas direkta deltagande. Det finns tre huvudsakliga typer av representativt system, det ska innefatta ett mått av folkligt kontroll över den styrande makten, det andra är att systemet ska tillhandahålla ledarskap i beslutsfattandet samt att det representativa systemet ska verka systembevarande genom att det bidrar till att det politiska systemet åtnjuter legitimitet och stöd hos befolkningen, menar Kalm (Kalm 2003 19-20). Den politiska representationen innebär exempelvis att den valde delar väljarnas erfarenheter och föreställningar. Den valde behöver dock inte dela samma intressen eller åsikter. Kalm menar att när man argumenterar för en ökad närvarons politik är det den politiska representationen av perspektiv, grupp tillhörigheten som man försvarar. (Kalm 2003: 20)

I närvarons politik återfinns viktiga komponenter med det som jag avser med invandrarepresentation. Empiriska iakttagelser har under senare decennier kunnat påvisa politisk marginalisering och fått vissa teoretiker att sluta sig till idén att den allmänna rösträtten inte är tillräckligt för att övervinna diskriminering (Kalm 2003: 24). Den offentliga sfären anses inte vara neutral utan är konstruerad utifrån privilegierade klassers erfarenheter och föreställningar. ”Att argumentera för en mer avspeglad representation tilltagit i styrka under senare tid kan ses mot bakgrund av att nya politiska frågor som kommit upp på dagordningen i de flesta västerländska demokratierna” (Kalm 2003: 26). Det belyses också att det finns intressen som rör identitetsmässiga värden blir allt viktigare. Kampen om identitet blir allt viktigare då det i vår tid ter sig som att identiteter är mindre självklara än tidigare (Kalm 2003: 26).

1.4

Definition av begreppet media

Massmedier tillmäts en avgörande betydelse för opinionsbildningen, skriver Stig Hadenius och Lennart Weibull. Framgångar och bakslag inom politik och ekonomi förklaras ofta med de dominerande mediernas sätt att sprida information. En ständigt återkommande fråga, enligt författarna, är vilken betydelse massmedierna har i det svenska samhället (Hadenius & Weibull 1999: 11). Massmedia är en beteckning som inbegriper all typ av information och som når ut till en större massa, från morgon till kväll och mellan olika grupper i samhället samt mellan grupper och enskilda. Beteckningen kan dock vara problematisk att generalisera då den innehåller den breda mångfalden av medier (Hadenius & Weibull 1999: 11, se även Loseke 2008: 40). I min användning av termen media syftar jag enbart på morgon- och kvällspressen. Jag kommer alltså inte att inkludera radio, tv eller andra former av media.

Medierna har en central plats i människors dagliga liv. De utgör vårt viktigaste fönster mot den värld som ligger bortom våra egna erfarenheter. Faktum är att medierna för de allra flesta är den viktigaste källan till information och kunskap om politik och politiska frågor. Av medierna är de traditionella massmedierna fortfarande viktigast och det intressanta är just politik som utspelas i och via medierna. Det är huvudsakligen via medierna som politiska aktörer kan nå ut med sina budskap till människor och det är via medierna som människor kan inhämta information som de behöver för att bilda sig en uppfattning i olika samhällsfrågor eller i opinionsbildningssyfte. Samtidigt är det ett faktum att medan verkligheten är begränsad är mediernas format alltid begränsade. Medierna och de som arbetar inom dem måste därför ständigt välja vad som ska uppmärksammas eller hur det ska beskrivas eller gestaltas. Vidare kan sägas att medierna har nyckeln till människors uppmärksamhet och får därför en maktposition i den politiska kommunikationen mellan politiska aktörer, medborgare och medierna själv (Nord & Strömbeck 2013: 11-13). Relationen mellan media och forskning kan också vara tvetydig. Oftast när media skildrar och presenterar forskning eller fakta gentemot allmänheten har den bearbetats eller förenklats innan den når läsaren (Loseke 2008: 45).

2 Tidigare forskning

Ylva Brune åskådliggör i "Mörk magi i vita medier" hur media framställer invandring, flyktingar och rasism. I mitten av sextiotalet introducerades begreppet "invandrare" där alla sorters utlänningar med uppehållstillstånd i Sverige, liksom deras barn placerades i en gemensam kategori. Detta begrepp kom att förknippas i medierna och det allmänna medvetandet som ett annorlundaskap. Man särskiljer på "dem" och "vi", invandrare är de som är annorlunda då de inte är som vi och inte kan bli det på generationer (Brune 2001: 9). Dock finns det undantag som före detta tyskar, fransmän, vita nordamerikaner, balter och nordbor (Brune 2001: 10).

Vidare frågar sig författaren vad som man förknippar med ordet "invandrarkille", är det kriminalitet, förortsgång och arbetslöshet? Nästan uteslutande är det så att unga män med invandrarbakgrund rapporteras i dessa sammanhang i nyhetsmedierna. Det finns kriminella invandrarkillar, men genom mängden av nyhetsrapportering och artiklar i media kring detta tema åskådliggörs "invandrarkillen" som någon som är annorlunda (Brune 2001: 10) Ett annat exempel är hur muslimer och islam nästan enbart nämns i media i anknytning med våld, terror och förtryck (Brune 2001: 11).

I "Journalister - invandrare - flyktingar" skriver Britt Hultén att flyktingarna själva har svårt att komma till tals och används sällan som källor i undersökningen som bygger på texterna i Länstidningen i Södertälje under år 1968, 1979 och 1985. När de väl gör det så är det i texter som handlar om bråk eller om problem i skolan och grannrelationerna. Ofta är det för att bekräfta dessa historier som myndigheterna har rapporterat. Flyktingarna får inte något utrymme till att berätta om sig själva, sin flykt och varför de har kommit till Sverige (Hultén 1988: 17).

Majoriteten av källorna utgörs av kommunaltjänstemän och myndighetspersoner, det är de som står för vad flyktingarna och invandrarna gör (Hultén 1988: 118). Flyktingarna och invandrarna får inte utrymme till att säga vad de tycker, vad som fattas dem och hur de uppträder, istället är det myndighetspersonerna som blir källan till detta. Hultén frågar sig om detta inte är en av huvudanledningarna till att problemvinkeln har blivit så framträdande då myndigheternas roll är att ta itu

och lösa olika problem? Vidare skriver Hultén att journalisterna måste vända sig till andra källor om man ska kunna förändra denna bild, att man måste hitta metoder till att nå fram till invandrarna och flyktingarna så att de får berätta utifrån sitt perspektiv.

I boken "Nyheter från gränsen – tre studier i journalistik om "invandrare", flyktingar och rasistiskt våld skriver Brune, att hur kategorin invandrare används och avgränsas i nyhetsrapportering är en viktig fråga. Hon tror dock att det finns flera svar. "Invandrare" används med flytande omfång och innebörd. Kärnan i begreppet är möjligen "icke-svensk" men det är då inte medborgarskapet det syftar på, utan något annat. Tidningarnas sätt beteckna inflyttade har gått från nationalitet, där medborgarskapet var kriteriet för att urskilja kategorier, till "invandrare, där kulturella skillnader ställs i förgrunden. Samtidigt kvarstår frågan, menar Brune, vilka skillnader det är fråga om mot vad invandrarens olikheter framträder. Trots att invandrarbegreppet har kritiserats av många för att det används som negation till "svensk" utgör det normkategori från vilket "invandrare" framträder som avvikelse. Detta begrepp "svensk" uppträder bara i relation "invandrare" och beskrivs i allmänhet inte (Brune 2004: 311)

3 Metod och teori

3.1 Socialkonstruktivistisk utgångspunkt

Denna studie kommer att ha en socialkonstruktivistisk forskningsansats. Socialkonstruktivism är en gemensam beteckning på en rad nyare teorier om kultur och samhälle (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 71, 11). Det hävdas att där diskursanalyser används behövs socialkonstruktivistisk grundhållning (Börjesson 2003: 25). Socialkonstruktivismen förutsätter att det inte finns en versionsfri eller oberoende verklighet utan all kunskap är socialt konstruerad och kan aldrig avspegla en uppenbar verklighet. Att verkligheten inte är uppenbar handlar inte om att förneka existensen av olika samhällsfenomen, men att vissa fenomen kan bara förstås genom diskurser genom att studera olika sätt att förstå, uppfatta och förklara. Så snart språk används så har verklighet konstruerats och genom att namnge ting, grupperingar eller händelser så har sammanhang skapats och verklighet har producerats. Viktigt att påpeka är att språk inte används som ett färdigt system utan som en aktivitet som gör något med världen – konstruerar verkligheten (Börjesson & Palmblad 2007: 9-10). Min fokus kommer att vara på hur invandrarrepresentation porträtteras i media. Jag kommer dock inte att undersöka om denna bild som media framhåller är sann eller riktig.

3.2 Textanalys och diskursanalys

Jag ämnar studera hur representation skildras genom att studera mediala reportage. Med mediala reportage menar jag svensk morgon- och kvällspress. Genom att studera artiklar vill jag påstå att det handlar om att analysera texter, nämligen att genomföra textanalys. Göran Bergström och Katarina Boréus skriver att analyser i allmän betydelse handlar om att identifiera och undersöka dess komponenter (Bergström & Boréus 2005: 18, 23). Det finns dock flera typer av textanalytiska redskap som

författarna presenterar. Det redskap jag ämnar använda är diskursanalys. Författarna menar att allt fler samhällsvetenskapliga undersökningar ”skriver in sig i en diskursanalytisk tradition” (Bergström & Boréus 2005: 305). Diskursanalyser erbjuder en möjligheten till en speciell och utvidgad form av textanalys. Den fokuserar i hög grad på diskursiva relationer som kan beskrivas som snarare språkliga uttryck än relationer mellan grupper. Diskursanalys är ett stadium av samhällsfenomen där språket står i fokus, men språket återger inte verkligheten direkt och på något enkelt sätt utan snarare bidrar språket till att forma verkligheten (Bergström & Boréus 2005: 305). Diskursanalysen förknippas med den framträdande franska forskaren, Michael Foucault. Foucault definierar diskurser enligt följande: *”Hela den praktik som frambringar en viss typ av yttranden”* (Bergström & Boréus 2005: 309). Viktigt att påpeka kring Foucaults uttrycksplan är den centrala analysenheten, där han skriver *”jag har således gripit mig an att skildra relationen mellan olika utsagor”* (Bergström & Boréus 2005: 309). En diskurs kan beskrivas som ett regelsystem som legitimerar vissa kunskaper men inte andra och som pekar ut vilka som har rätt att uttala sig om auktoritet. Men diskurser har också ett dynamiskt inslag eftersom regelsystemen i dem förändras (Bergström & Boréus 2005: 209).

Diskursanalysen inom samhällsvetenskaperna kan betraktas som en vetenskaps- och samhällsteori. Inriktningen förknippas med vissa övergripande uppfattningar om vad som utmärker sociala relationer och språket i vid mening. Diskursanalysen kan också sägas leda in på en forskningsmässig inriktning på frågor om makt och identitet men tona ner betydelsen av samhälleliga aktörer. Men diskursanalys kan också uppfattas om en metod, åtminstone i vidare mening och klart avgränsad från teknik, dvs. det sätt att analysera texter (Bergström & Boréus 2005: 206)

Enligt Mats Börjesson framträder världen och dess diskurser inte av sig självt. Det är upp till forskaren att ”dramatisera” sina observationer och att se ett fenomen som någonting. Det handlar alltså om att anknyta det perspektivbundna till en samhällsvetenskaplig forskning och för att öppna upp för relativisering. Vidare skriver Börjesson att varje fenomen kan skildras på ett annorlunda sätt men att det är upp till forskaren att fundera ut vilka dess tänkbarheter kan vara. Det gör forskaren genom att vara kreativ med sitt material. Det empiriska materialet ”talar aldrig för sig själv, utan det behöver alltid presenteras, dramatiseras och förstås inom ramen för en intressant problematisering” (Börjesson 2003: 22). Det talas även om att kontextualisera genom

att göra något med materialet eftersom kontexten inte finns där på förhand given utan forskaren måste själv studera materialet för att det som studeras ska få någon mening (Börjesson 2003: 86).

3.3 Kritisk diskursanalys

Den kritiska diskursanalysen ställer upp teorier och metoder för att problematisera och empiriskt undersöka relationen mellan diskursiv praktik och social och kulturell utveckling i sociala sammanhang. Kritisk diskursanalys har utvecklats av Norman Fairclough (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 66) och det är hans analys vilken jag kommer använda mig av. Faircloughs angreppssätt är en textorienterad diskursanalys som försöker koppla ihop tre dimensioner; diskurs som text, diskursiv praktik samt social praktik (Winther Jørgensen och Phillips 2000: 71, 74). Denna tredimensionella modell är en analytisk ram som kan användas vid empirisk forskning om kommunikation och samhälle. Textanalysen fokuserar på textens egenskaper, de formella dragen, vokabulär och sammanhang mellan satser som konstruerar diskurser (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 71, 75). Den diskursiva praktiken säger något om hur texter produceras och hur de konsumeras. Slutligen, med social praktik avses hur diskursen relateras till ideologi och makt, men man kan också säga att det handlar om relationen mellan text och den diskursiva praktiken (Bergström & Boréus 2005: 323-324). I denna tredimensionella modell har Fairclough urskiljt text som diskurs, diskursiv praktik och social praktik som tre nivåer som kan urskiljas analytiskt och analyseras var för sig. Här nedan går jag igenom vad det är man tittar efter under dessa nivåer när man analyserar.

3.3.1 Diskurs som text

För att kunna tolka texterna, de mediala artiklarna, kommer jag i detta avsnitt gå igenom de redskap som används för att analysera texternas egenskaper. Det finns två viktiga grammatiska element. Det första är *transitivitet* och används när man analyserar hur händelser och processer förbinds, eller inte förbinds, med subjekt och objekt, nämligen vem det är som säger vad. Det andra, *modalitet*, handlar om talarens grad av instämmande i en sats. En modalitet som lyfts fram är exempelvis sanning. Det handlar om när talaren instämmer helt i sitt påstående och lägger fram tolkningar som sanningar. Massmedia lägger exempelvis ofta fram tolkningar som om de vore fakta. *Nominalisering* kan också användas som ett språkligt drag som tonar ner aktörens roll genom att lägga till ett substantiv som ersätter hela processen (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 87-88).

3.3.2 Diskursiv praktik

I den diskursiva praktiken är man intresserad av hur texter produceras och hur de konsumeras genom att göra en enkel dokumentstudie, eller i mitt fall artikelgranskning. Ett begrepp som används inom detta fält är *intertextualitet* och är möjlig ingång till produktionstemat och handlar hur texter relaterar till varandra. Genom denna ”intertextuella kedja” kan man se texter i en rad olika utformningar och genom att studera dem är förhoppningen att se hur uppbyggnad och innehåll transformeras (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 85; Bergström och Boréus 2005: 324).

3.3.3 Social praktik

Social praktik avser hur relationen mellan diskursiv text och diskursiv praktik ser ut samtidigt som ett maktperspektiv och ideologiperspektiv framhålls. Här försöker man kartlägga relationen mellan den diskursiva praktiken och den bredare sociala praktiken.

Man försöker kartlägga relationerna mellan den diskursiva praktiken och den *diskursordning* som den ingår i (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 90; Bergström & Boréus 2005: 324).

3.4 Urval och avgränsning

I datainsamlingsprocessen fokuserade jag på sökord kring representation, invandrare och invandrarrepresentation. Mitt syfte var att undersöka hur svensk morgon- och kvällspress porträtterar invandrarrepresentation. Utifrån detta syfte började jag undersöka hur mycket som skrivits, på Mediearkivet, och valde efter denna sökning att begränsa mig till åren 2010, 2011 samt 2012. Dels var de allra flesta relevanta artiklarna skrivna under denna period, med största sannolikhet pga. Riksdagsvalet 2010 den 19 september, dels så ligger det oss närmast i tiden. Jag avgränsade mig därefter till fyra ledande tidningar, Dagens nyheter, Sydsvenskan, Expressen och Aftonbladet. Därefter sorterade jag artiklarna som vid en första anblick var utanför mitt område, insändare, kvinnorepresentation etc. Jag valde selektivt ut artiklar, men då avgränsningen i tid och tidningar tidigare gjorts var inte urvalet av artiklar avsevärt stort. De artiklar jag analyserat är 12 till antalet och denna avgränsning är både gjord utifrån tid och utrymmessjäl. Diskursanalysen måste även avgränsas till en viss tid eftersom den undersöker diskurserna inom den tidsandan, därför anser jag att 2010, 2011 samt 2012 kan tänkas ringa in de styrande diskurserna. Artiklarna som min uppsats bygger på är av olika art, en del är skrivna av verksamma journalister andra är av mer debatterande slag. Sammanfattningsvis anser jag att de kan representera en bild som morgon- och kvällspress skapar under en specifik tidsperiod.

Iver B. Neuman skriver att urvalet av medier är oerhört viktigt, något som han kallar för textens dignitet (Neuman 2003: 52). I vilken typ av medier presenteras texten? Dagens nyheter, Sydsvenskan samt Expressen är oberoende liberala tidningar, enligt deras egna hemsidor. Aftonbladet i sin tur är en oberoende socialdemokratisk tidning.

Vilka är de aktörer som är med och skapar och påverkar diskurserna av invandrarrepresentation? På vilket sätt påverkar detta våra föreställningar? Syftet med

uppsatsen är inte att förklara vilka orsaksförklaringar som kan ligga till grund för invandrarrepresentation, utan vad och vilka är med och konstruerar diskurser runt invandrarrepresentation.

3.5 Tillvägagångssätt vid analys

För att analysera hur invandrarrepresentation porträtteras har jag först delat in artiklarna i valda teman och diskurser. Att finna teman utfördes genom att stryka under och över, läsa om och om igen och försöka se röda trådar. När jag funnit mina teman analyserades de med hjälp av hjälp av den kritiska diskursanalysen. Vid analysen av teman har jag förhållit mig till texterna genom att undersöka hur representationen beskrivs, på vilket sätt, med vilka ord och metaforer. Jag har även sett till de budskap som förmedlas, vem som får komma till tals och får företräde framför andra aktörer. Jag har använt mig av de analysredskap som redovisades under metodkapitlet det vill säga, transitivitet, modalitet, etos, intertextualitet och syntextanalys. Detta för att se hur diskurser formas och bidrar till att både forma och omforma sociala strukturer (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 68).

3.6 Validitet och reliabilitet

När man söker i litteratur om diskursanalys och dess förhållande till validitet, reliabilitet och generaliserbarhet står man inför ett problem. Forskarens uppgift är att studera villkoren för olika bilder av verkligheten därför bygger diskursanalysen på konstruktionism inom vilken det hävdas det inte kan finnas en oberoende verklighet (Börjesson & Palmblad 2007: 9). Det är utifrån detta påstående som jag har valt att förhålla mig till mitt material. När språk används och analyseras så har verklighet konstruerats och sammanhang skapas. Eftersom jag är med och skapar en verklighet blir det svårt för mig att hävda att det finns någon objektiv validitet eller reliabilitet. Det blir då en fråga om diskursens sanningseffekter. Med det menas att diskursiva formuleringar hjälper oss att se vad som görs och därmed, i samma rörelse, sätter

gränserna för vad som är tänkbart. Ett allmänt sätt att göra diskursanalys begripligt är just att det finns gränser för det tänkbara. Diskurser är då inte bara vad som sägs i olika sammanhang, utan också vad som gör det möjligt att säga det (Börjesson & Palmblad 2007: 11,12). Om min utgångspunkt är att verkligheten inte är möjlig, så kan heller inte begrepp som validitet och reliabilitet ha samma innebörd som i normalfallet. När man studerar diskurser har man alltid någon form av koppling eller förhållande till diskurserna. För att kunna bryta ner invandrarrepresentationen har jag försökt distansera mig från den diskursen genom att visa i vilka mindre komponenter invandrarrepresentationen porträtteras.

Sanningen är i sig självt alltid en diskursiv konstruktion (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 56) Diskursanalysen grundar sig på att vår förståelse av världen bygger på språkliga klassificeringar (Börjesson & Palmblad 2007: 48). En diskursanalys möjliggör för att se vilka andra möjliga tolkningar som stängs ute av diskursen. Det finns inte en enda sanning då vår sociala värld kan omkonstrueras, men det betyder inte att allt hela tiden är inne i en ”snabb” förändring, eftersom möjligheten finns att diskurserna kan ses som ett hinder vilket kan göra det svårt att tänka i nya banor. Även om sanningen eller betydelsen aldrig ligger helt fast så är den aldrig heller helt fast (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 56).

Mitt mål med uppsatsen är inte att inte att presentera en sanning, det är inte, så som jag tolkar det möjligt att göra med hjälp av diskursteori. Mitt urval av artiklar är också så begränsat att jag inte heller kan tala om någon generaliserbarhet eller reliabilitet i vanlig bemärkelse, även om diskursanalys inte använder sig av dessa begrepp.

4 Analys och resultat

I denna del kommer jag att jämsides presentera både resultat och analys. Jag menar att läsaren lättare kan förstå de analytiska redskapen på detta vis då de presenteras i samband med utdrag från artiklarna.

Jag har i min analys av svensk morgon- och kvällspress funnit och definierat tre mediala diskurser. Varje diskurs kommer att presenteras var för sig, nämligen diskursen kompetens, diskursen ansvar och diskursen om utanförskap. Diskurserna framträder inte av sig självt, utan något som forskaren själv konstruerar och dramatiserar. Diskursanalys är alltid att se ett fenomen som någonting och öppnar upp för att foga in det perspektivbundna i samhällsvetenskaplig forskning, att öppna upp för relativisering. Varje fenomen kan skildras annorlunda, ha en annan fokus eller en annan vinkel. Varje situation kan således fokuseras på ett annats sätt. Det är upp till forskaren själv att komma fram till dessa tänkbarheter. Det som forskaren observerar är en nydanande verksamhet och det kräver att man gör något av materialet, ty empirin kan aldrig tala för sig själv, utan behöver alltid presenteras och förstås inom ramen för den tidigare uttalade problematiseringen (Börjesson 2003: 22). Diskurser är alltså inte verklighetsutsagor utan något som måste konstrueras. Det betyder dock inte att diskursen saknar verklighetsinnehåll men att skiljelinjerna eller gränserna, i den mening, är knuten till min utgångspunkt (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 140). Människor kan nämligen inte kommunicera med något annat än sina tecken och därför kan verkligheten upptäckas i kluster eller diskurser. Det finns inga diskurser som är helt autonoma i förhållande till andra diskurser. Det sätt som diskurserna avgränsas gentemot varandra och hur olika sekvenser relaterar till olika diskurser är en fråga om vilket slags meningsinnehåll de får av sina bärare (Neuman 2003: 52).

Diskurserna är analyserade och redovisade med de verktyg som tillhör den kritiska diskursanalysen som jag beskrev i metodkapitlet. I det urval av citat som här nedan kommer att redovisas kommer jag att ge exempel om olika parter som uttalar sig om invandrarrepresentation, såväl politiker, journalister som invandrare. Viktigt att betona är att uppgiftslämnaren måste uppfattas som trovärdig som nyhetskälla för att nyheten ska nå framgång hos läsaren. Med det avses att nyheten inte bara är en bra och

intressant nyhet, utan snarare att det framgår vem som gjort observationen eller analysen. Beroende på hur uppgiftslämnaren kategoriseras kan forskaren vid framförandet av resultat som uttryck för ”fakta” inte misstänkas för att representera en ”elitposition”. Uppgiften kan dock uppfattas som säker med tanke på den status som forskning har i vårt samhälle. Vem det är som uttalar sig bör alltså förstås med att ge journalistiken trovärdighet (Börjesson 2003: 95) samt att vem som uttalar sig spelar en viktig roll i diskursanalysen. Den som styr agendan och har kontroll över dagordningen kallas för en interaktionell kontroll enligt den kritiska diskursanalysen (Winther Jørgensen och Phillips 2000: 87). Jag har i min analys funnit att den interaktionella kontrollen tillhör artikelförfattaren, dels finns det reportrar som söker information och skriver reportage i en aktivistisk anda, dels vanliga journalister som översätter och packar in påståenden som andra gjort, politiker, akademiker etc. Begreppet ”claim-maker” används i redogörelsen för reporterens roll i konstruktionen av ett problem eller ett fenomen, i det som ska inkluderas och det som ska exkluderas (Loseke 2008: 41).

Modalitet är ytterligare ett verktyg som ses som viktig i den kritiska diskursanalysen. Modalitet hänger samman med talarens grad av instämmande i en sats (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 88). De som får uttala sig i de analyserade artiklarna är både politiker och invandrare, med direkta citat och påståenden, samt att journalisten själv emellanåt hållit i pennan. Ibland har något yttrande ofta ett ”man” i redogörelsen som gör det svårt att förstå vad ett påstående innefattar. Vem är man? En förklaring som ges är att påståendet ”man” maskerar de rådande maktstrukturerna (Börjesson 2003: 99). Andra yttranden är oftast av formen ”vi” vilket i så fall möjliggör en uppdelning mellan vi, dem och man.

4.1 Diskursen om kompetens

I artikeln *”Rena rama svensktoppen”* beskrivs att mångfalden minskat i kommundelen, det fastslås att ingen politiker i kommunstyrelsen har invandrarbakgrund. Denna beskrivning avser Lunds politiska representation. En förklaring som ges av kommunstyrelsens ordförande Mats Helmfrid (M) lyder som följer:

”- Vi har politiker med utländsk bakgrund men vi vill inte släppa fram någon som inte är tillräckligt erfaren, det gäller för alla oavsett om man är kvinna eller har utländsk bakgrund [...]” (Sydsvenskan 2010-11-21c)

Talaren, agenten, i citatet påvisar att de har politiker med utländsk bakgrund men att en sanningsbild, modaliteten, är att de inte kan släppa fram någon som inte är tillräckligt erfaren. Det ska gälla alla oavsett om det gäller kvinnor eller personer med utländsk bakgrund. Den interaktionella kontrollen innehåller av den som styr dagordningen, vilket i detta fall är politikerna. Premissen här är att det presenteras en sanningsbild av en person med utländsk bakgrund med avsaknad av kompetens (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 87-88). I citatet nedan slås det snabbt fast att:

”Om man som utlandsfödd dessutom känner att man inte behärskar språket, politikens viktigaste redskap, så förstår jag att man backar inför att engagera sig politiskt.” (Sydsvenskan 2010-11-21a)

I en annan artikel beskrivs Eleni Rezaii Liakous politiska öde, en kvinna som kommit in i kommunfullmäktige och blivit gruppleddare i socialnämnden, samt varit en del av kommunstyrelsen:

”Före höstens val pekade partiet ut henne som sin kandidat till posten som ordförande i socialnämnden. Allt såg ljusst ut men det blev som bekant valförlust och Eleni Rezaii Liakous fick sikta in sig på 2:e vice ordförande i socialnämnden. Men den fick Miljöpartiet, och när partikollegorna även röstade bort henne ur kommunstyrelsen, reagerade hon kraftigt. [...] – Sedan jag föll ur kommunstyrelsen finns det inte någon mer med invandrarbakgrund i den. Partierna borde värdera utländsk bakgrund högre.” (Sydsvenskan 2010-11-21b)

Här beskrivs det inte varför hon röstats bort, kvinnans rätt att uttala sig beskrivs som slagkraftigt och tämligen enkelt. Transitiviteten i uttalandet är till synes enkel där en aktiv form används, kvinnan har röstats bort av partikollegorna. Agenterna här är trots det fråntagna ansvaret genom att författaren lagt vikt vid effekterna och bortsett från de

handlingar och processer som lett fram till dem. Kvinnans sanning, modaliteten, (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 87) blir den att hon får utrymme att uttrycka att *"partierna borde värdera utländsk bakgrund högre"*. I Aftonbladet alluderas vidare:

"I en tid när många oroas för växande främlingsfientlighet är det sörligt att etnisk bakgrund tillmäts större värde än kompetens. För tro det eller ej, invandrare är inte mer lika eller utbytbara mot varandra än vad etniska svenskar är." (Aftonbladet 2011-07-10)

I en artikel i Dagens Nyheter beskrivs en man vid namn Pyry Niemi, ursprungligen från Finland, som tagit en plats i Sveriges riksdag, tillsammans med minst två andra utrikesfödda politiker.

"Vi försöker lära oss att komma in i kostymen så snabbt det går. Det är massa saker. Det är många nya intryck att ta till sig." (Dagens Nyheter 2010-10-03)

Ytterligare en utlandsfödd får chansen att uttala sig. Uttalandet är kort och framställer mannens tolkning av hur snabbt de försöker komma in i kostymen: *"Det är många saker. Det är många nya intryck att ta till sig"*. Graden av instämmande är hög från agentens sida och att det verkar vara en privilegierad ställning. Männan försöker lära sig så snabbt det går (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 88).

Enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet kan ett problem inte finnas om det inte definieras som ett problem. Socialkonstruktivismen förutsätter att det inte finns en versionsfri eller oberoende verklighet utan all kunskap är socialt konstruerad och kan aldrig avspegla en uppenbar verklighet. Ett problem får alltså först sin legitimitet när det definieras. Att verkligheten inte är uppenbar handlar inte om att förneka existensen av olika samhällsfenomen, men att vissa fenomen bara kan förstås genom diskurser genom att studera olika sätt att förstå, uppfatta och förklara (Börjesson & Palmblad 2007: 9-10). Med det sagt är det viktigt att utöka diskurserna och komma närmare bilden om utlandsföddas kompetens. Därför ringar jag in en andra och en tredje diskurs, diskursen om ansvar och diskursen om utanförskap.

4.2 Diskursen om ansvar

I den andra diskursen som jag kunnat urskilja bland mina artiklar är diskursen ansvar. Det handlar i främsta mening om partiets ansvar. Genom att belysa diskursen av ansvar kan i min mening urskönjas vilken problemdefinition som råder i avsaknaden av representativitet. Det intressanta i min mening är att se vilka argument som läggs fram som sanningar.

I en artikel från Sydsvenskan hämtar jag följande tre citat. Författaren inleder med att belysa att alla partier säger sig vilja ha fler politiker med utländsk bakgrund men att siffrorna tyder på att de flesta har misslyckats med detta arbete. Mångfalden är viktig konstaterar författaren, enligt följande:

”Ett av svaren är att mångfalden bland politikerna är viktig både för demokratin som beslutens legitimitet. Om medborgarna känner att besluten fattas av en grupp människor som utgör en främmande elit så undergräver det tilltron till politiken.” (Sydsvenskan 2010-11-21a)

Detta ansvar läggs i mångt och mycket på partierna. Artikelförfattaren konstaterar att:

”Och en sak är tydlig; vill partierna ha fler personer med utländsk bakgrund så måste de jobba för det. Annars kan vi återigen få en kommunstyrelse som ser ut som en våt dröm för främlingsfientliga krafter.” (Sydsvenskan 2010-11-21a)

Vidare uttrycker författaren.

”Kanske måste partierna se över sina arbetsreformer. Ett sällsynt starkt engagemang krävs om man ska överleva alla, dåligt betalda, inläsningstimmar som föregår varje möte. Som lök på laxen ska den engagerade uthärda 5-6 timmar långa möten och det tvivelaktiga nöjet att få sina åsikter ifrågasatta i medier samt av pajkastande politiska opponenter [...]” (Sydsvenskan 2010-11-21a)

I dessa citat finns olika grader av modalitet, talarens grad av instämmande i satserna. Exempelvis så uttrycks här *"Och en sak är tydlig; vill partierna ha fler personer med utländsk bakgrund så måste de jobba för det"* där det finns en hög grad av instämmande. I ett av citaten utelämnades subjektet och ersattes med ett "man". När man analyserar transitivitet är det av vikt att se hur händelser och förbinds eller inte förbinds, med ett subjekt eller objekt. Denna typ av satskonstruktion fråntar agenten ansvaret för att istället belysa effekterna och bortser helt från de handlingar och processer som har lett fram till dem (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 87). Uttalandet *"kanske måste partierna se över sina arbetsreformer"* ger oss en bild av en annan grad av instämmande i satsen då satsen uttrycker en mindre grad av säkerhet (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 88).

I Dagens Nyheter lyfts frågan åter upp att det är partiernas ansvar:

"Att fördubbla antalet kvinnor i riksdagen tog tre decennier. Så lång tid ska det inte behöva ta att fördubbla antalet utlandsfödda. Redan efter valet nästa år borde vi kunna nå detta mål. Det är en fråga om demokrati. En representativ demokrati måste företräda och företräds av alla grupper i samhället. Alla partier behöver anstränga sig för att nå målet om representativitet. Vi i Vänsterpartiet kan inte luta oss tillbaka och nöjt konstatera att vi redan nått målet. Om vi förhåller oss passiva kan andelen utrikes födda bland våra riksdagsledamöter snabbt minska igen. Inom politiken är inga segrar vunna en gång för alla." (Dagens Nyheter 2010-01-05)

"Utlandsföddas representation i riksdag är i grunden en fråga om alla svenska medborgares politiska rättigheter. Partierna har hittills varit en del av problemet. Nu är det dags för oss istället att bli en del av lösningen." (Dagens Nyheter 2010-01-05)

I citaten återfinns inte ett enda påstående vad individen eller den utlandsfödde själv bör göra för att vara en del av ansvaret. Allt ansvar läggs på partierna som framställs som passiva objekt (Winther Jørgensen och Phillips 2000: 88) *"partierna har varit en del av problemet"*, *"alla partier behöver anstränga sig för att nå målet om representativitet."*

Det beskrivs som att det bara är så, utan att beskriva vad som har hänt och hur agenten (partierna) ska komma omkring denna passivitet genom att peka på vad det är som har hänt och vem som kan ställas till ansvar (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 88).

I Dagens Nyheter beskrivs Moderaternas önskan att ta väljare från Socialdemokraterna:

”Vi behöver också arbeta för att locka [...] och fler personer med invandrarbakgrund till att företräda oss. Det här är kanske vår största utmaning. Likt de flesta partier har vi [...] för dåligt representation av invandrare i partiet som helhet.” (Dagens Nyheter 2010-08-12)

I Aftonbladet, två år senare, byggs det vidare på denna önskan att locka fler personer med utländsk bakgrund.

”Moderaterna vill locka fler [...] personer med utländsk bakgrund att ta förtroendeuppdrag. Men något krav på andelen kandidater på valsedeln tänker partiet inte ställa. – Det är svårt, säger partisekreterare Kent Persson.” (Aftonbladet 2012-11-26)

Även här vill jag urskönja en viss grad av passivitet. Agenterna konstaterar att representationen är dålig som helhet. Det läggs ett särskilt fokus vid effekten, att representationen är dålig, men bortser från de handlingar och processer som lett fram till dem. Graden av instämmande återges i citatet från Dagens nyheter med *”det är kanske vår största utmaning”* som relativt svag, medan citatet från Aftonbladet återger modaliteten, graden av instämmande som hög genom att talaren fullständigt instämmer med påståendet att det behövs fler personer med utländsk bakgrund men att partiet inte tänker ställa några krav med uttalandet *”det är svårt”*. Vilken modalitet som presenteras får konsekvenser för diskursens konstruktion av både sociala relationer och kunskaps- och betydelsesystem (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 87-88).

I Aftonbladets debattartikel *”I politiken måste vi kunna representera varandra”* poängteras att:

”Det är sant att en individ aldrig kan representera någon annan än sig själv. Men politiken kan säkerställa lika förutsättningar för alla individer att leva fritt och vara just detta, en individ. I politiken behövs därför representation och ansvarstagande utöver varje persons agerande. Här behövs individer som talar för – representerar – andra och inte bara sig själv.” (Aftonbladet 2011-07-13)

I detta citat har fokus skiftats från partier till individen själv. Graden av instämmande följer med som i ovanstående citat. *”Det är sant att en individ aldrig kan representera någon annan än sig själv.”* Ansvarsåtagandet ligger på individen själv att representera för att kunna representeras.

”invandraretiketten försvinner så fort man inte bekräftar nidsbilden av invandraren som offer i behov av hjälp” (Aftonbladet 2011-07-13)

”[...] Det måste bli en självklarhet. En modern och sund politik utgår från pluralismen och för att den ska kunna fungera behövs rättvis representation [...]” (Aftonbladet 2011-07-13)

Här menas att invandraretiketten hade försvunnit om invandraren inte beskrivits med metaforer som skulle bekräfta invandraren som ett ”offer” i behov av hjälp. Om ansvaret fräntas individen själv och läggs på någon annan så kan denna nidsbild bekräftas. Ett slags modalitet, en sanning som läggs fram, är att pluralismen är den rätta vägen för att representationen ska vara rättvis (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 88).

4.3 Diskursen om utanförskap

I flera av artiklarna som jag har analyserat konstrueras en bild av invandrare i ett utanförskap. Diskursen utanförskap används då det är besläktat med exkludering. I en debattartikel från Expressen skriver författaren att Miljöpartiet *”ägnar sig åt vad som kan vara oskyldig symbolpolitik, men som i realiteten är grav cementering av grupper*

med utgångspunkt i etnicitet” (Expressen 2010-04-29). Artikelförfattaren menar att Miljöpartiets kvotsystem kommer att öka fördomarna och signalerar att personer med utländsk bakgrund inte klarar av att stå på egna ben. Detta är taget ut en kortare debattartikel och detta är vad artikeln belyser i stora drag.

”Budskapet är glasklart. Det går aldrig att bli svensk, på sin höjd ska man hysa tacksamhet om man släpps fram i rampljuset på grund av sin hårfärg, sitt udda namn eller sin brytning. Men svensk på riktigt, trots att man till och med fått svenskt medborgarskap, det kan man glömma! Den som tas in på listan degraderas till ett medel i kampen för ett samhälle, där polarisering mellan grupper premieras. Visst finns det likheter i den propaganda som Sverigedemokraterna bedriver?” (Expressen 2010-04-29)

Detta påstående är förankrat i en till synes stark talare, en agent, vilket belyser hög transitivity. I denna diskurs om utanförskap saknas en beskrivning av vad som menas med *”personer med utländsk bakgrund”*. Författaren till artikeln framlägger i påståendet ovan och lägger fram sin tolkning av Miljöpartiets kvotsystem som sanning: *”Det går aldrig att bli svensk”* och *”det kan man glömma”*. Författaren avslutar dessutom påståendet med att det skulle finnas likheter med den propaganda som Sverigedemokraterna bedriver, följt av ett frågetecken, vilket jag anser vara en inbjudan till allmän tolkning.

I Dagens Nyheter beskrivs Vänsterpartiets ambitioner att medverka till att ledamöterna ska avspegla samhället utanför riksdagshuset, men att det ändå är ont om utrikes födda bland toppnamnen på de riksdagslistor som presenterats. I artikeln presenteras fakta att utvecklingen gått åt fel håll då andelen utlandsfödda efter riksdagsvalet 2006 var lägre än i föregående val. Endast 17 av 349 ledamöter var enligt Statistiska Centralbyrån födda utanför Sverige.

”Att vi lyfter fram vikten av att utrikesfödda får representation i valda församlingar betyder inte att vi ser dem som en enhetlig grupp med en självklar intressegemenskap. Tvärtom. Få människor identifierar sig i första hand som invandrare. Många fler har sin främsta identitet i rollen som far, akademiker, kristen, sjuksköterska eller kurd. Trots det har alla som är

födda i ett annat land än Sverige ett gemensamt intresse av att mångfalden synliggörs.” (Dagens Nyheter 2010-01-05)

Vänsterpartiet får här komma till tals. Transitiviteten i påståendet ovan kan återigen anses vara starkt då talaren, i detta fall Vänsterpartiet, yttrar med stor självsäkerhet att få människor identifierar sig som invandrare, utan snarare att deras främsta identitet skulle vara i rollen som far, akademiker, kristen etc. Jag anser att talaren här lägger fram detta påstående med hög modalitet då talaren instämmer med satsen och lägger fram hur en utrikes född ser sig, som sanning. Vidare belyses en statlig utredning om makt, integration och strukturell diskriminering som i sin rapport ”Partierna nominerar” identifierat några problem som förklarar den bristande representativiteten.

”Ett av problemen är attityden till utrikes födda bland de aktiva partimedlemmarna. Riksdagspartierna utgör inget undantag. Hos oss finns, precis som i resten av samhället, både fördomar och främlingsfientlighet.”
(Dagens nyheter 2010-01-05)

Vidare skrivs även att en del av problemet ligger hos utrikes födda genom att de utesluter sig själva:

”Det är också viktigt att de som är födda utomlands röstar i högre utsträckning. Att många i dag låter bli att rösta är till stor del en fråga om bristande förtroende för att partierna ska företräda deras intressen [...]”
(Dagens nyheter 2010-01-05)

Ett år senare skriver Expressen följande och lägger utanförskapet i händerna på Moderaterna och Fredrik Reinfeldt.

”[...] Trots att den utökades från tio till 13 ledamöter finns inte en enda invandrare i partiledningen (utom en adopterad). Med tanke på Fredrik Reinfeldts uttalade ambition att de nya Moderaterna ska bli ett brett samhällsbevarande parti, som värnar om allmänintresse och sammanhållning, var partistyreelsebeslut ett bakslag. [...] Det genanta för partiet är att det nu har sämst invandrarrepresentation i partistyrelsen av

alla riksdagspartier. Till och med Sverigedemokraterna har mer.”
(Expressen 2011-10-23)

- Sammansättningen av grupper med olika social tillhörighet påverkar vilka frågor som tas upp och vilka beslut som fattas. Politiska förslag man gillar och grupper man vill prioritera sammanfaller med vilken grupp man själv tillhör.” (Sydsvenskan 2010-04-06)

Här beskrivs ett utanförskap att ingen kan representera exempelvis gruppen invandrare utan att man dras till sina egna, den egna gruppen.

I Aftonbladet skrivs det:

”Återigen bekräftas att de faktorer som ska spela minst roll, som etnicitet, av symboliska skäl ändå tillmäts högst betydelse.” (Aftonbladet 2011-07-10)

”I Sverige blir du som invandrad aldrig svensk. Som invandrad är du för evigt bunden att vara en del av ett etniskt kollektiv, en representant för ditt arv, en punkt i statistiken. Invandrare som invandrare, liksom.”
(Aftonbladet 2011-07-10)

I de tre utdragen skildras gruppen och etniciteten. Modaliteten i dessa framställningar, hur starkt de framställs och med vilken säkerhet (Börjesson 2003: 96), är som oftast hög. Skribenterna framställer beskrivningar av den utlandsfödde som den enda bilden och det erbjuds inga konkurrerande beskrivningar. Denna typ av framställning där karakteristiken statueras som sanning påverkar självfallet verklighetskonstruktionen av invandrarepresentationen. Den utlands födde skiljer sig från mängden, vilket ofta syns på utsidan, de finns i ett utanförskap. Börjesson menar dock att fakta inte kan separeras från de institutionella platser de produceras inom, utsagan kan stå i relation till de krav som förväntningar samhället har på den utlandsfödde. Att de finns inom utanförskapet behöver inte betyda att de är misslyckade, utan misslyckad i utanförskapet i relation till den måttstock som exempelvis samhället ställer upp (Börjesson 2003: 96).

I en syntextanalys, undersökte jag de språkliga valen journalisterna gör i berättandet, både språkligt och metaforiskt. Metaforer kan visa upp mer eller mindre dolda trovärdighetshierarkier som ligger inbäddade i språket (Börjesson 2003: 90) Jag har funnit en rad ord som i någon mening kan sägas ha negativ och stämplande association. Exempelvis ord som ”hårfärg”, ”udda namn”, ”brytning”. Att skribenten anspelar på den negativa karakteristikan som innehåller olika laddningar kan således anknyta stereotypiseringar. Effekterna av skribetens ordval gör att de skapar ett slags etos. Med etos menas hur identitet konstrueras med språket i den ordningen att skribentens språk och ordval formar läsarens bild av identitet till en människa eller en grupp (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 87)

4.4 Intertextualitet

Begreppet intertextualitet kommer från den kritiska diskursanalysen och undersöker om det finns en relation mellan de analyserade artiklarna. Intertextualitet betecknar det förhållande att kommunikativa händelser bygger på tidigare händelser, med nya infallsvinklar. Det betyder att en historia eller en kommunikation aldrig börjar om från början (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 77). Det beskrivs som följande: ”intertextualitet hänvisar till historiens inverkan på en text och till textens inverkan på historien genom att texten bygger på tidigare texter och därmed bidrar till historiens utveckling och förändring” (Winther Jørgensen & Phillips 2000. 78). Av de artiklar jag analyserat fann jag till viss del denna typ av konsensus. Enigheten verkar till synes stämma trots mitt urval av morgon- och kvällspress då artiklarna till synes använder sig av samma typer av beskrivningar

I enbart en av artiklarna, från Dagens nyheter, återfanns en manifest intertextualitet (Winther Jørgensen & Phillips 2000. 78), en serie texttyper som binds samman i en kedja genom att texten införlivar element från en annan text:

”Den statliga utredningen om makt, integration och strukturell diskriminering har i sin rapport Partierna nominerar identifierat några problem som förklarar den bristande representativiteten. Ett av problemen

är attityden till utrikes födda bland de aktiva partimedlemmarna.” (Dagens nyheter 10-01-05)

Jag vill vidare inte göra några allt för slående påstående kring den manifesta intertextualiteten, då jag trots allt endast kan uppvisa ett enskilt exempel. Jag kan tillägga att genom vetenskaplig förmedling införlivas ett rapportelement som kan ses som tecken på både stabilitet och instabilitet, kontinuitet och förändring. En rapport som denna kan ses skapa förändring men också begränsa användandet då det finns en maktrelation (Winther Jørgensen & Phillips 2000. 78). Jag har analyserat 12 artiklar, de flesta i en tidsperiod 2010 och 2011 samt en artikel från 2012, och funnit att artiklarna i stor grad återger liknande berättelser.

5 Slutsats och sammanfattning

Mitt syfte med uppsatsen var att analysera hur invandrarrepresentation porträtteras i svensk morgon- och kvällspress. Syftet var att se vilken/vilka diskurs/er som var styrande. För att analysera detta fenomen avsåg jag att använda mig av kritisk diskursanalys. Diskursanalys erbjuder en möjlighet till en speciell och utvidgad form av textanalys. Den fokuserar i hög grad på diskursiva relationer som kan beskrivas som snarare språkliga uttryck än relationer mellan grupper. Diskursanalys är ett stadium av samhällsfenomen där språket står i fokus, men språket återger inte verkligheten direkt och på något enkelt sätt utan snarare bidrar språket till att forma verkligheten. Ansatsen konstruerar och reproducerar en verklighet och därför kan resultaten inte tolkas som ren verklighet. Som jag tidigare skrivit var inte målet att presentera en sanning, då det enligt tolkningen inte är möjligt att göra med hjälp av en diskursteori. Då diskurserna inte framträder av sig självt har jag själv försökt att konstruera diskurserna och öppna upp för relativisering, då jag anser att varje fenomen kan skildras annorlunda, ha en annan fokus eller en annan vinkel. Varje situation kan således fokuseras på ett annats sätt. Jag har i min analys kunnat urskönja tre framträdande diskurser, diskursen om kompetens, diskursen om ansvar och diskursen om utanförskap. Dessa diskurser representerar den ordning inom vilken invandrarrepresentationen kan förstås. Det har att göra med analysenheter som konstrueras för att belysa en verklighetsuppfattning.

Mina artiklar kan sägas göra anspråk på att säga något om verkligheten. Diskurserna av invandrarrepresentationen är att de utlandsfödda oftast saknar kompetens och kunskap för att vara med och styra dagordningen. Bland annat anspelas det på att den utländska bakgrunden inte värderas. Vidare vilar diskursen på ansvaret - på partierna, partierna både söker personer med utländsk bakgrund samtidigt som det är deras största utmaning att inkludera dem. Den tredje diskursen handlar om utanförskapet och beskriver på flera håll att man aldrig riktigt kan bli svensk, man förblir en del av sitt etniska kollektiv.

6 Referenser

- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005) *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Blomberg, Helena, Kroll, Christina, Lundström, Tommy & Swärd, Hans (red.) (2004) *Sociala problem och socialpolitik i massmedier*. Lund: Studentlitteratur
- Brune, Ylva (red.) (2001) *Mörka magi i vita medier: Svensk nyhetsjournalistik om invandrare, flyktingar och rasism*. Stockholm: Carlsson
- Brune, Ylva (2004) *Nyheter från gränsen. Tre studier i journalistik om "invandrare, flyktingar och rasistiskt våld"*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
- Börjesson, Mats (2003) *Diskurser och konstruktioner: En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur
- Börjesson, Mats, Palmblad, Eva (2010) *Diskursanalys i praktiken*. Liber AB
- Hadenius, Stig & Weibull, Lennart (1999) *Massmedier – Press, radio & tv i förvandling* Albert Bonnier Förlag
- Hultén, Britt, Lugn, Anders & Thurén, Torsten (1988) *Journalister, invandrare, flyktingar*. Stockholm: Norstedts Tryckeri AB
- Lundquist, Lennart (2001) *Medborgardemokratin och eliterna*. Lund: Studentlitteratur
- Loseke, Donileen R. (2008) *Thinking about social problems: An introduction to constructionist perspectives*. New Brunswick: Transaction Publishers
- Neuman, Iver B. (2003) *Mening, materialitet, makt: En introduktion till diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Nord, Lars & Strömbeck, Jesper (red) (2013) *Medierna och demokratin*. Andra tryckningen. Lund: Studentlitteratur
- Shapiro, Ian, Stokes, Susan C., Wood, Elisabet Jean, Kirshner, Alexander S. (2009) *Political Representation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

6.1 Artikelförteckning

Aftonbladet 2012-11-26, ”M vill värva fler invandrare och unga”, Marmorstein, Elisabeth

Aftonbladet 2011-07-10, ”Måste en invandrare alltid representera andra?”, Teodorescu, Alice

Aftonbladet 2011-07-13, ”I politiken måste vi kunna representera varandra”, Norek, Mikolaj

Dagens nyheter 2010-01-05, ”Fler utrikes födda i politiken”, Dagens nyheter

Dagens nyheter 2010-08-12, ”Vi ska aktivt ta väljare från Socialdemokraterna”, Schilingmann, Per

Dagens nyheter 2010-10-03, ”Fler invandrare i riksdagen” Örstadium, Kristoffer & Flores, Juan

Expressen 2010-04-29, ”MP:s kvotsystem ökar fördomarna”, Teodorescu, Alice

Expressen 2011-10-23, ”K-G Bergström: Besluten på stämman stärker inte partiet - snarare tvärtom”, Bergström, K-G

Sydsvenskan 2010-04-06, ”Andelen utlandsfödda i procent”, Sydsvenskan

Sydsvenskan 2010-11-21a, ”Dags att börja jobba”, Samuelsson, Jan

Sydsvenskan 2010-11-21b, ”Partierna borde värdera utländsk bakgrund högre”, Samuelsson, Jan

Sydsvenskan 2010-11-21c, ”Rena rama svensktoppen”, Samuelsson, Jan

6.2 Internet

Aftonbladet (2003-08-10) ”Det är dags för mångfaldspolitik”, *Aftonbladet*

Kalm, Sara (2003) *Invandrarepresentation i kommunerna*, Statsvetenskapliga institutionen: Lunds universitet

http://www.svet.lu.se/Projekt/Regionprojektet/Pdf-rapporter/Kalm_Sara.pdf

Statistiska Central Byrån

[http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/Visavar.asp?yp=bergman&xu=scb&omradekod=ME&huvudtabell=ME0105T07&omradetext=Demokrati&tabelltext=Valdeltagande+i+riksdagsval+bland+svenska+medborgare+folkbokf%F6rda+i+Sverige+efter+utl%E4nsk%2Fsvensk+bakgrund+och+k%F6n+\(urvalsunders%F6kning\).+Val%E5r&preskat=](http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/Visavar.asp?yp=bergman&xu=scb&omradekod=ME&huvudtabell=ME0105T07&omradetext=Demokrati&tabelltext=Valdeltagande+i+riksdagsval+bland+svenska+medborgare+folkbokf%F6rda+i+Sverige+efter+utl%E4nsk%2Fsvensk+bakgrund+och+k%F6n+(urvalsunders%F6kning).+Val%E5r&preskat=)

[O&prodid=ME0105&deltabell=&deltabellnamn=Valdeltagande+i+riksdagsval+bland+svenska+medborgare+folkbokf%F6rda+i+Sverige+efter+utl%E4ndsk%2Fsvensk+bakgrund+och+k%F6n+\(urvalsunders%F6kning\).+Val%E5r&innehall=T011&starttid=2002&stopptid=2010&Fromwhere=M&lang=1&langdb=1](https://www.scb.se/valdeltagande-i-riksdagsval-bland-svenska-medborgare-folkbokforda-i-Sverige-efter-utlandsk-och-kon+(urvalsundersokning).+Val%5r&innehall=T011&starttid=2002&stopptid=2010&Fromwhere=M&lang=1&langdb=1)